

Tetodontium ovatum

Sydlig knappnålsmossa

Mossor

NE

NA

LC

DD

NT

VU

EN

CR

RE

Sårbar (VU)
C2a(i)

Klass: *Tetraphidopsida*, **Ordning:** *Tetraphidales*, **Familj:** *Tetraphidaceae*, **Släkte:** *Tetodontium* (knappnålsmossor), **Art:** *Tetodontium ovatum* - sydlig knappnålsmossa (Funck) Schwägr. **Synonymer:** *Tetodontium brownianum* var. *rigidum* (R.Hedw.) Jur., *Tetodontium brownianum* var. *ovatum* (Funck) Wijk & Margad., *Tetodontium ovatum* (Funck) Schwaegr.

Kännetecken

Skott några millimeter höga som ofta växer i glesa bestånd. Stamblad trubbiga; bladnerv saknas eller är otydlig; bladkant otandad. Förgröddsblad tydligt tandade, 0,2–0,4 mm långa, långsmala med en spetsig ändcell samt ett cellager tjocka. Kapsel slät, upprätt och kort cylindrisk med fyra peristomtänder; kapselskaft rakt och upp till 0,5 cm långt. Sporer släta och 10–12 µm i diameter. Specialiserad vegetativ förökning är inte känd. Den betydligt vanligare arten fyrtandsmossa *Tetraphis pellucida* har också fyra tänder i kapselmynningen men en mer avlångt cylindrisk kapsel och större skott. Svart knappnålsmossa *Tetodontium repandum*, som framför allt är hittad i norra Sverige längs fjällkedjan, har ofta groddgrenar och något större sporer.

Utbredning och status

Förekommer sällsynt i Sverige från Småland och norrut men är säkerligen förbisedd p.g.a. sitt undanskymda växtsätt och sin litenhet. Förekommer även i södra Norge samt i Finland. I övrigt är arten känd från Centraleuropa och Ukraina samt delar av Asien och Nordamerika.

Ekologi

Arten växer på skuggiga lodytor och under överhäng av framför allt kalkfattiga bergarter. Berget är ofta vittrat vilket antyder att det rör sig om lite mjukare bergarter. Sällsynt är arten funnen på sandsten, en bergart som kan hålla viss fuktighet. Även om växtplatserna inte är översilade av vatten kan alltså luftfuktigheten där vara hög. Ibland växer arten bakom överhängande torv och vegetation som bidrar till att hålla fuktigheten. Arten är framför allt hittad i nordbranter, djupa bäckdalar och andra skogsmiljöer med hög luftfuktighet.

Hot

Arten hotas av alla åtgärder som ändrar lokalklimatet, t.ex. avverkningar.

Åtgärder

Väl tilltagna skyddszoner intill bergbranter med förekomst av arten måste lämnas för att den skall klara sig på sikt. Artens ekologi bör studeras närmare.

Övrigt

Arten räknas ibland som en varietet av *Tetodontium brownianum* (se t.ex. Harpel 2007, Möller 1923). Namnet sydlig knappnålsmossa är missvisande då arten på senare tid hittats så långt norrut som i Lule lappmark. Utländska namn - NO: Buttkomnose, FI: Etelänloukkosammal.

Litteratur

- Harpel, J.A. 2007. *Tetraphidaceae* i Flora of North America Editorial Committee Flora of North America: north of Mexico. Volume 27, New York, Oxford University Press.
- Hakelien, N. 1961. Mossor från västra Jämtland. – Svensk Botanisk Tidskrift 55: 229-233.
- Möller, H. 1923. Lövmossornas utbredning i Sverige VIII, Timmiaceae, Weberaceae, Buxbaumiaceae och Georgiaceae. - Arkiv för Botanik 18(9).
- Weibull, H. 1997. Något om mossorna vid Fulufjället. – Trollius 21: 13-16.
- Weibull, H. 1997. *Tetradontium ovatum* i Hallingbäck, T. (red.) 1998: Rödlistade mossor i Sverige – Artfakta. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Författare

Henrik Weibull 1997. Uppdaterat 2010. Rev. Niklas Lönnell 2017.